

Studiedag WELWIJS
7 oktober 2014
Schaarbeek

**Diversiteit is de norm.
Er leren mee omgaan de uitdaging.**

Piet Van Avermaet

Ons fundamenteel denken over diversiteit en onderwijs ontkent diversiteit als uitgangspunt.

We erkennen diversiteit , maar blijven het moeilijk vinden om het als de norm in onderwijs te beschouwen.

We erkennen diversiteit, enkel als conditie tot inpassing. Waardoor het meteen wordt gedevalueerd tot afwijking, achterstand, probleem, ...

In een context waar 'superdiversiteit' de norm wordt, is het belangrijk om te reflecteren over de grenzen van de huidige recepten (beleid, organisatie, didactiek, leren, evalueren, ...) die we in onderwijs gebruiken om het schoolsucces van leerlingen , en in het bijzonder kansarme en immigrantenkinderen te verhogen en om burgerschapsvorming te versterken.

4 zorgpunten

1. Ons onderwijs wordt meer en meer een competitief, op “efficiency” en de markt gericht model. Daardoor wordt het uniformiserend (inclusief toenemende testcultuur) en laat het weinig ruimte voor diversiteit;
2. Ons denken over onderwijs vertrekt van het binaire;
3. Diversiteit is een probleem en wordt best weggemoffeld;
4. Toenemende sociale ongelijkheid, segregatie en intolerantie;

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- ❑ Onderwijs gaat door een crisis (Nussbaum)

- ❑ Het moet zich inschrijven in een marktlogica
  - Nuttige vaardigheden; wat niet nuttig is wordt weggesaneerd (LO, geesteswetenschappen, creatieve vakken, kritisch denken, ...), daar is geen tijd voor
  - Alleen kennis die een economische waarde heeft telt.

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- Iedereen moet worden gekneed en geüniformeerd in functie van de markt. De markt is binnengedrongen in het onderwijs.
- Onderwijs moet op efficiëntie gericht zijn. Volgens Michael Sandel werkt dit voor auto's en MP3's maar niet voor onderwijs. Normen voor de crèche; voor de kleuterklas; voor het BAO; voor het SO; voor het HO; ... (vb Verhaeghe: de knipnorm)

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- Onderwijs moet nu ‘evidence based’ zijn
- Onderwijs is zoals de reclame van Mazda een tijd terug: remmen OK; airbags OK; de knipnorm OK; taalvaardig OK
- Net als de markt moet onderwijs competitief zijn. We willen ‘ranken’, vergelijken, ... Welk bedrijf is het meest productief, welke school is het meest productief; welke auto is de beste; welke leerling is de beste; ...

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- Zo wordt onderwijs gereedschap voor de markt, de winst
- Meer en meer telt alleen nog het kwantitatief meetbare. Het niet meetbare (wat niet in een cijfer kan worden gevat) telt niet meer. ‘Meten is weten’?
- Perverse effecten:
  - Cijfers geven een schijn van geobjectiveerdheid (valse objectiviteit)
  - Dat leren individueel verschillend is, grillig en continu wordt volledig ontkend
  - geen ‘pass’ dus niet in mijn klas

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- ❑ Is er een verband tussen de wijze waarop we nu onderwijskwaliteit meten en economische competitiviteit?
- ❑ Volgens Sahlberg: NEE
  - Noorwegen (6) en VS (2) in de 'global competitiveness ratings' en slechts gemiddeld op PISA
  - Korea, Canada, Nederland scoren hoog op PISA en 29, 15 en 12 op economische competitiviteit ratings
- ❑ Meten we wel de juiste dingen in onderwijs?

1. Onderwijs, markt en kenniseconomie

- Hoe zou onderwijs er dan moeten uitzien om economische competitiviteit te verhogen?
  - Sahlberg: meer netwerking en samenwerking tussen leerlingen en scholen; open delen van ideeën; flexibiliteit in onderwijs; creativiteit stimuleren
  - Verhaeghe: brede vorming en kritisch nadenken
  - Nussbaum: leren samenwerken; interactie en dialoog; kritisch kunnen reflecteren; creatief kunnen denken; kunnen innoveren; met verschillen kunnen omgaan
  - Stevenson: creatieve leermethoden; samenwerking met cultuurhuizen en musea; mogen falen; leren uit fouten; leren delen van ideeën

- Diversiteit benutten dus

2. Binair denken

- ❑ Ons denken over diversiteit en onderwijs is overwegend binair;
- ❑ Waarbij de ene kant als de legitieme (niet onderhandelbare) norm wordt beschouwd en de andere als de afwijkende, deficiënte;
- ❑ Sociaal geconstrueerde hiërarchische machtsverhoudingen

2. Binair denken

- ❑ Deficit – differentie
- ❑ Agency – structure
- ❑ Expliciet – impliciet
- ❑ Kennis – vaardigheid
- ❑ Formeel – informeel
- ❑ Uniformiteit – variatie
- ❑ Thuis – school
- ❑ Eentaligheid – meertaligheid
- ❑ Monocultuur – multicultureel
- ❑ Enkelvoudige – meervoudige geletterdheid
- ❑ Testen – assessment
- ❑ ...

3. diversiteit als probleem

- ❑ Leerproblemen; taalproblemen; integratieproblemen; achterstand; niveauverlaging; ...: een deficiëntiemodel

- ❑ Advies: wegmoffelen:
  - ‘Migrantcultuur weren, uitsluiten’
  - ‘je niet profileren als multiculturele school’
  - ‘is doeltreffend om de prestatiekloof te dichten en de legitimiteit in de ogen van autochtone ouders te behouden’

- ❑ Is normatief eenzijdig. Neemt diversiteit niet als vertrekpunt

- ❑ Heeft impact op onze beeldvorming en handelen

3. Taal als probleem

- ❑ Meertaligheid wordt vaak gezien als een probleem, een deficit, geen taal
- ❑ Op school wordt vaak alleen de SV van het Nederlands toegelaten
- ❑ Promotie van VT als een “asset”, een voordeel in Europa versus MT van immigrantenkinderen als een handicap, een nadeel
- ❑ Vreemde taalleren draagt bij tot cognitieve ontwikkeling versus thuistaal als een obstakel tot cognitieve ontwikkeling

4. Toenemende intolerantie

- ❑ ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) (2010 data Vlaanderen):
  - Zeer goed voor kennisoverdracht (selecte groep)
  - Matig voor sociale en democratische attitudes
  - Zwak voor kennis en vertrouwen in instellingen, houding gendergelijkheid, verwachtingen leerlingparticipatie en inspraak op school
  - Zeer zwak voor politiek zelfbeeld en electorale participatie
  - **Ronduit negatief voor houding tov immigranten en MC samenleving**

Aanzetten tot verandering

De rol van onderwijs

- ❑ Voornaamste taak: verwerven vaardigheden om in maatschappij te kunnen functioneren
- ❑ Onderwijs is hierin niet de enige actor
- ❑ In bepaalde sociale omgevingen worden meer vaardigheden, meer kennis, etc. ontwikkeld dan in andere, of ze hebben er meer legitimiteit
- ❑ Compenseren voor deze ongelijkheid is een specifieke emancipatorische taak van onderwijs
- ❑ Onderwijs moet er naar streven dat kansen van jongeren in de samenleving niet alleen afhangen van de kansen die ze van thuis meekrijgen

Diversiteit in onderwijs

- ❏ De school is een publieke ruimte waar men diversiteit niet kan of mag negeren

- ❏ Twee doelen:
  - Leren voor diversiteit: kritisch multiculturalisme
  - Leren in diversiteit: diversiteit benutten en sociale ongelijkheid terugdringen (pedagogie van diversiteit)

Leren VOOR diversiteit werken aan sleutelcompetenties

1. Diversiteit zien als een normaal fenomeen waar iedereen dagelijks in verschillende situaties mee te maken krijgt
2. Vooroordelen en veralgemeningen waar mogelijk en wenselijk vermijden; zich bewust zijn en zich onthouden van elke vorm van discriminatie
3. Gebeurtenissen, contexten en personen vanuit verschillende perspectieven bekijken
4. Functioneren in verschillende contexten, steeds wisselende omstandigheden en nieuwe situaties
5. Kiezen voor dialoog en samenwerking
6. Leren van andermans visies, ervaringen en competenties

Leren IN diversiteit wat werkt

☐ Hattie (2009) en anderen:

- Hoge verwachtingen
- Team teaching
- Leren als een gedeeld proces (leerling als actieve actor)
- De sociale context van leerlingen als vertrekpunt
- Gecontextualiseerd onderwijs
- Leerkracht als mediator (tussen leerder en leerdoelen)
- Meer interactief, coöperatief en probleemoplossend leren
- Heterogeniteit als meerwaarde
- Vermijd 'pull out' klassen
- Continue assessment

Verandering

- ❑ Diversiteit als norm, als uitgangspunt nemen:
  - Ons denken
  - Onze houding
  - Beleidsontwikkeling
  - Handelen

- ❑ Diversiteit niet in de periferie maar in de kern van onderwijs

Verandering

Macroniveau:

- Fundamentele verandering in onderwijs: bvb.
  - Doorbreken van jaarklassen
  - Structurele samenwerking
  - Resoluut kiezen voor brede school
- Scholen moeten diversiteitsbeleid ontwikkelen
- Onderzoekers en scholen moeten samen actie-onderzoek doen

Verandering

- ☐ Mesoniveau: diversiteit op alle niveaus
  - Schoolbeleid: coherente visie (instroom, doorstroom, uitstroom): school als een interactieve onderhandelende omgeving
  - Personeel kan omgaan met diversiteit (o.a. beeldvorming)
  - Leerlingen leren omgaan met diversiteit
  - Pedagogische en didactische voorwaarden voor effectieve diversiteitsaanpak

Verandering

Mesoniveau:

- Doorbreken van negatieve onderwijscultuur
- Durven kiezen voor grotere klassen
- Professionalisering (en coaching) van teams
- Leerlingen als actieve actor betrekken in leren en evalueren
- Brede assessment
- Ruimte geven om meer krachtige leeromgevingen te creëren
- Van ouderbetrokkenheid naar ouder-school-leerling communicatie
- Structurele samenwerking met andere sectoren: cultuur, musea, buurt, ...

Verandering

☐ Microniveau:

- Leerkrachten samen in de klas: helpt om competenties van leerlingen beter in te schatten en om elkaar te helpen om stereotype beelden en onbewust handelen te doorbreken
- Krachtige leeromgevingen die diversiteit als vertrekpunt van leren neemt en benut in leerproces
- Breder evalueren
- Diversiteitscompetenties en burgerschap is geen vak, maar zit in alle lessen

Tot slot

- ❑ Ons denken, ons discours, ons beleid en ons handelen moeten anders
- ❑ We slagen er nog onvoldoende in om op een constructieve manier in de publieke ruimte door onderhandeling de super diverse samenleving van vandaag en morgen vorm te geven
- ❑ We verliezen elke dag jongeren ('by-passen' van SO)
- ❑ We moeten resoluut kiezen voor een model waar het conflict de motor tot verandering (ipv polarisatie) kan zijn; van 'pragmatisch optimisme' (Mark Stevenson) en voor 'een toekomst die rijk kan zijn' (Juliet Schor)

Tot slot

- ❏ Maar het hoeft ook allemaal niet zo moeilijk te zijn
  - Structuurveranderingen, ja
  - Maar vooral verandering in onze mentale structuren
  - Stoppen met te (voor)oordelen vanuit onze eigen referentiekaders: multiperspectiviteit
  - Stoppen met de schuld bij de ander te leggen
  - Geloven in leraren en leerlingen; hen veiligheid geven; hen 'empoweren'
  - Kiezen voor een reflexieve pedagogiek
- ❏ Omgaan met diversiteit = goed onderwijs

Studiedag WELWIJS
7 oktober 2014
Schaarbeek

DANK U

piet.vanavermaet@ugent.be

